

„СВЕВЛАД“ – www.svevlad.org.rs

Немања Цвитковац: Прилог проучавању лика и дела Светозара Милетића: говор са парастоса у Вршцу...
Објављено: октобар, 2018.

Немања Цвитковац¹

Прилог проучавању лика и дела Светозара Милетића: говор са парастоса у Вршцу поводом сто година од Милетићевог рођења и још неколико предмета *

Сажетак: У овом раду представљено је неколико предмета који би истраживачима могли да послуже као вредан прилог приликом исписивања животописа једног од најзначајнијих политичких представника Срба из јужне Угарске у другој половини XIX века – Светозара Милетића. У самом тексту рада представљен је целокупан говор који је, у част стогодишњице Милетићевог рођења, прочитан од стране представника вршачке црквене општине на парастосу у Вршцу, 1926. године. Осим рукописа чије се фотографије налазе у прилогу, у раду је дато и неколико других фотографија.

Кључне речи: Светозар Милетић (1826-1901.), Градски музеј Вршац, биографија, историјски извори.

---

¹ nemanja90cvitkovic@gmail.com

* Гласник Музеја Баната – бр.19. Панчево, 2017, стр. 121-133.

Светозар Милетић (1826–1901) био је један од најзначајнијих српских политичара из јужне Угарске у другој половини XIX века. Међу завидним бројем најразноврснијих историјских извора којима располаже Историјска збирка Градског музеја Вршац, налази се и неколико предмета који су у директној вези са његовом личношћу и сликовито сведоче о угледу који је он уживао међу Србима у јужној Угарској.

У Историјској збирци Градског музеја у Вршцу, под инвентарним бројем И-4902, налази се говор одржан на парастосу поводом стогодишњице Милетићевог рођења, 10/23. фебруара 1926. године. Цео текст говора сачуван је у рукописној форми. Састоји се од седам страна текста и у добром је стању.

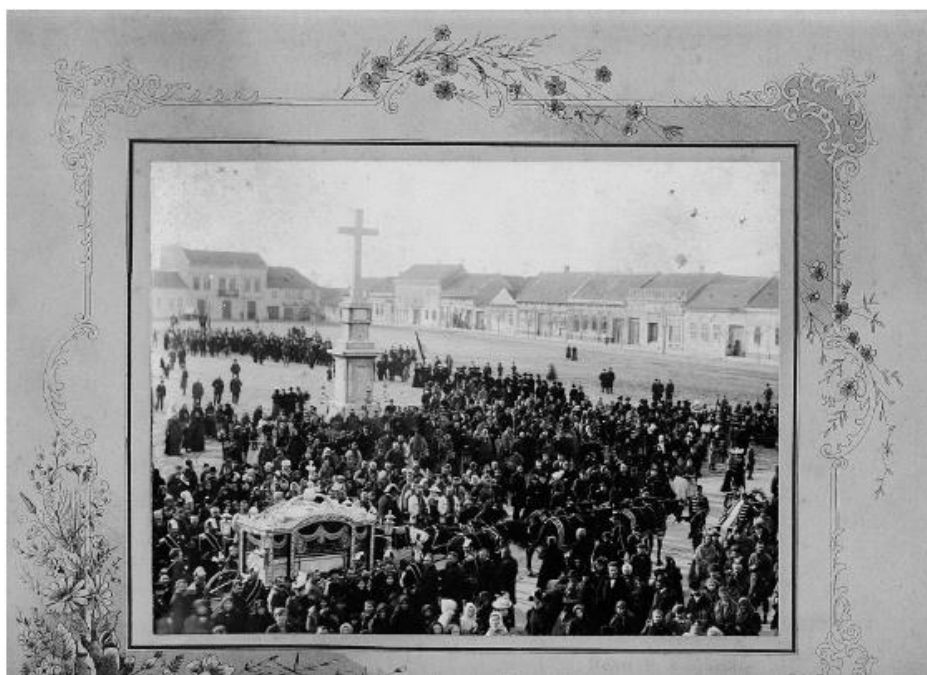

На полеђини последње стране рукописа, стоји белешка: „Говор на парастосу приликом стогодишњице рођења дра Светозара Милетића 10/23. – II – 1926 у Вршцу.” Одмах испод, са десне стране, налази се нечитак потпис.² Уз целокупан рукопис, прилажемо и три слике. Прва, под инвентарним бројем И-4900, представља оригинал Милетићеве умрлице. На њој је дат следећи текст: „Вршачко српско грађанство јавља српском народу тужну вест, да је 22. јануара 1901. у 9 сахата пре подне испустио своју племениту душу народни великан Др. Светозар Милетић. Мученичко тело његово опојаће се данас у 2 сахата по подне у саборној цркви и испратиће се до жељезничке станице. Мир пепелу његовом и вечан спомен у народу!”³ Потом, ту је, под инвентарним бројем И-1068, слика са Милетићевог спровода у Вршцу. На њој је приказана светина како одаје последњу почаст док погребна кочија пролази. Сцена се дешава на месту данашњег центра града. Призором доминира велики камени крст који се и данас налази на централном шеталишту. Последња фотографија,

² Ово је, највероватније, белешка бившег музејског кустоса, настала приликом инвентарисања предмета.

³ При врху и при дну, налазе се два мања цртежа. Скроз при дну, пише: „43. Штампарија М. П. Павловића у Вршцу”.

под инвентарним бројем И-4901, долази нам из, за сада, непознатих новина, на којој се виде Светозар Милетић са своје двоје унука. Насловљена је на следећи начин: „Др. Светозар Милетић са своји унуци”.

Текст рукописа, дат без икаквих правописних прилагођавања, гласи:

Прва страна:⁴ Црквени одбор наше – вршачке српске [православне]⁵ црквене општине приређује свечан парастос народном великану племенитом Родољубу дру Светозару Милетићу⁶ данас на дан стогодишњице⁷ његова рођења; имајући на уму давно и опште познату изреку да „народ, који не уме да поштује своје велике људе – несебичне родољубе није достојан ни да их има.” И заиста, шта је народ, који не пева ниједном јунаку својем? Шта је народ, који не прославља ниједног својег родољуба? Шта је народ, који не [поштује]⁸ ни кади ниједан светли гроб? [овај Такав народ]⁹ Такав народ је гомила бесвесне светине, у том народу је утрнула тежња за вишим и светлијим идеалима, угасила се љубав према духовном животу, а такав народ никад главе дићи неће. Јер људи и народи имају двојаки живот, имају телесни и духовни живот. „Духовни је живот телесноме то, што је мирис цвећу.” Телесни је живот кратак, променљив и пропадљив. Он се смрћу завршује.¹⁰ Духовни је живот несравњено светлији и светији, а протеже се и с’ ону страну гроба. Зато све, што је племенитије и боље у једном народу тежи савршенству неизмерно љуби свој

---

⁴ На врху прве стране, изнад главног текста, великим писаним словима стоји: „У. И. О. И С. Св. Д.”, а затим лепо стилизовани иницијал у облику слова „А” или потпис са тачком иза. Највероватније иницијал са значењем „амин”, пошто ће се исти јавити на још неколико места у тексту.

⁵ Дописано и уметнуто између „српске” и „црквене”.

⁶ Подвучено: „дру Светозару Милетићу”.

⁷ Прва три слова („сто”) су подељана. Нешто пише испод њих али је нечитко.

⁸ У првобитном тексту је, уместо „поштује”, стајало „прославља”. Међутим „прославља” је прецртано.

⁹ Текст у загради стоји у рукопису али је прецртан.

¹⁰ Првобитно је било „свршује” али је „све” прецртано, а изнад додато „за” тако да буде „завршује”.

духовни живот готов је жртвовати свој телесни живот, ако је [то]¹¹ потребно да оствари идеале својега духовнога живота. Чиме [би]¹² се боље могло растумачити родољубље, ако не љубављу према духовном животу.¹³ Живот и рад дра Светозара Милетића [најбољи тумач и доказ томе].¹⁴ Има ли зар Србин, који не би знао, да је Милетић за народ свој живео, да је за идеале, [част]¹⁵ и права народа својег страдао, мучен био и гоњен, да је по тамницама чамио? Али зато има ли Србина, који не би поштовао светлу успомену дра Светозара Милетића? Њега су и противници па и непријатељи његови поштовали. [Он]¹⁶

Друга страна: Милетић је постао легендарна личност у народу својем. Он ће довека живети у народу својем.¹⁷ А „Благо оном, ко довјек живи, имао се рашта и родити” вели наш митроносни песник владика Раде у својој песми над песмама у „Горском венцу.” Да свима је нама познато Милетићево светло име. Сви ми знамо и чули смо колико и како је радио Милетић, шта је све претрпио за част, славу и право српскога народа, па зато сада, приликом ове свечаности приликом помена и сећања стогодишњице рођења највећег¹⁸ Србина, генија српскога народа дра Светозара Милетића изнећемо само неколико црта из живота његова, тек толико да одајући му поштовање, њима се поучимо. Јер за приказ његова живота треба дебеле књиге написати и захвално потомство његово ће то и учинити. Али и донде ће живети Милетић у срцу својега народа.¹⁹ После овога се назире нови пасус који је од претходног одељен са три мала ћирилична слова „х” или „икса” у троугаоном распореду. До краја друге стране има још текста али је у целости прецртан двома линијама које формирају велико „икс”. Остатак текста са друге стране је дат у наставку.

Др. Светозар Милетић родио се у српском [бачком]²⁰ селу [бачке жупаније]²¹ у Мошорину, које је са њега постало знаменито. Родио се у [кући]²² старога занатлије – ципелара Симе и Теодоре. Родио се 10. фебруара по старом а по новом календару 23. фебруара 1826 године. На Крштењу добио је име Аврам. Но мајка га прозвала Светозаром, јер је тако на знамењу добио име и ово се име њојзи више свидело. Као првенца сина својег отац [му]²³ је хтео дати га на занат,

¹¹ Дописано и уметнуто између „је” и „потребно”.

¹² Дописано и уметнуто између „Чиме” и „се”.

¹³ Овде стоји знак (крстић) који треба да значи моменат када на ред долази текст записан на левој маргини. Изнад текста са маргине се, такође, налази крстић који треба да укаже на моменат у тексту када је требало да се изговори. Он гласи: „а балаго оном народу који има много родољуба.” Код „балаго” је, највероватније, начињена грешка у писању. Приметне су исправке. Првобитно је после „много” писало „људи којем” што је потом прецртано.

¹⁴ Изнад угласте заграде стоји: „То нам најбоље доказује”. Смисао реченице није јасан. Текст се даље наставља као што смо изнели.

¹⁵ Између „идеале” и „и права”, дописано је и уметнуто „част”.

¹⁶ „Он” је прецртано. Овде је крај текста на првој страни (нумерисан као „1”). Наставља се на другој страни.

¹⁷ Ова реченица је накнадно дописана. Почиње на маргини лево и наставља се између првог и другог реда. После „својем”, отворена је заграда која није затворена. После заграде, стоје две прецртане, нечитке, речи. Нова реченица, која је, првобитно, следила после ове дописане, почињала је са: „А он је то и заслужио”. Ово је, међутим, прецртано. Текст се, затим, наставља.

¹⁸ Између „рођења” и „највећег”, стоји прецртано „његова”.

¹⁹ После овога, прецртано стоји: „То му је”. Овде се, претпоставка је, текст читања завршава.

²⁰ Реч је дописана и уметнута између „српском” и „селу”.

²¹ „Жупаније” дописано изнад „Бачке” и уметнуто после. Обе речи прецртане.

²² Дописано и уметнуто између „у” и „старога”.

²³ Прецртано.

[те]²⁴ да што пре сврши, и [те]²⁵ да му помогне у издржавању породице. Осим њега имао је још шесторо деце – но мати је хтела да га као одличног ђака на науке даде, зато га одведе у Нови Сад и упише у српску гимназију. Школовање своје на страни отпочео је под тешким приликама и врло сиромашно. Становао је у сиромашној кући а мајка му храну са села од куће доносила. Но поред свих невоља и патње због сиромаштва био је увек први и најбољи ђак. За то се заузме за њега патрон гимназије Јован Хацић-Светић препоручи га [вршачком]²⁶ владици Јосифу Рајачићу који му даде стипендију (100 форината годишње).²⁷

Трећа страна:²⁸ Др Светозар Милетић рођен је у шајкашком селу Мошорину 10./23. фебруара 1826 године – управо пре сто година. – Он је син сиромашног али честитог и вредног занатлије чизмара Симе и матере Теодоре. На крштењу је добио име Аврам, но мајка га прозва Светозар. – то је име добио на значењу,²⁹ а и њојзи се више допало[дало].³⁰ Отац Светозаров Сима, хтеде [га]³¹ дати на занат, као првог најстаријег сина с обзиром на сиротињу – имао је седморо деце. Но мати Милетићева је навалила да својега сина даде на школе и науке, јер је врло добар ђак био. Зато га доведе у Нови Сад и упише у српску гимназију.

Милетић се на страни школовао у врло тешким приликама. У почетку је био на стану код неке сироте удовице, а храну му је мати слала од куће из Мошорина. Већ од II разреда гимназије учио је друге ђаке и тако олакшавао и поправљао своје издржавање. Но поред свега тога увек је био одличан ђак. То је упало у очи и тадашњем гимназијском патрону Јовану Хацић-Светићу и он се заузме за њега препоручи га тадашњем вршачком владици Јосифу Рајачићу, који му подари припомоћ 100 форината годишње.³²

Четврта страна: Кад је свршио VI разред гимназије у Новоме Саду оде са одличним сведоџбама у Пожун, да доврши VII и VIII разред гимназије или како се тада [то]³³ називало философију и позни³⁴ испит зрелости. Потом оде у Пешту и Беч на правне науке. У Бечу је већ лакше свршавао, јер га је помагао Михајло Обреновић као највреднијег и најбољег ђака. 3. априла 1854 године буде у Бечу промовисан за доктора права, а 1856 године положи адвокатски испит и настани се у Новоме Саду, где је за кратко време постао најчувенији адвокат у целој околини новосадској! 1861. године буде изабран први пут за градоначелника у Новоме Саду, после тога напусти адвокатски рад и прими се 1866. год. За уредника „Заставе”, која је тада излазила још у Пешти. 1867. године буде по други пут изабран у Новоме Саду за градоначелника, но тадање

---

²⁴ Прецртано.

²⁵ Прецртано. Претходно „и” је дописано изнад „те”.

²⁶ Дописано и уметнуто између „га” и „владици”.

²⁷ Овде се рукопис на другој страни завршава.

²⁸ Папир на којој је написан овај део текста је другачији. Састоји се од усправних правоугаоника и друге је боје. Ово упућује на то да је текст унет накнадно, а ако се упореди са прецртаним текстом са друге стране, увиђамо да је то исти текст, само преформулисан и преправљен. Зато је разумљива нумерација на врху треће стране, изнад основног текста: „2/1”. Ово је утицало на даље померање нумерације.

²⁹ Или „знамењу”.

³⁰ Вероватно грешка у писању.

³¹ Дописано и уметнуто између „хтеде” и „дати”.

³² Овде је крај треће стране рукописа, нумерисане као 2/1.

³³ Дописано и уметнуто између „тада” и „називало”.

³⁴ Или „полазни”.

мађарске власти нису га дуго трпеле на том месту³⁵, те га још 1868 године суспендују са звања, и од тог доба Милетић остане код „Заставе” и пресели „Заставу” [из Пеште]³⁶ у Нови Сад.

Од 1867. год [буде изабран за посланика на угарском сабору, те од тог времена]³⁷ па све док није оболео више од 20 година својег интензивног рада, био је увек биран за посланика на угарском државном сабору као и на српско народно[м]³⁸ црквеном сабору. 1865 год. буде изабран и на троједничком (хрватском) сабору за посланика, али је на тој почести дао оставку мотивишући је тиме, да од силних других послова својих, не може радити и на овом послу.³⁹

Још као ђак Милетић је имао велики утицај и уплив на своје садругове. Својим примерним животом, необичном марљивошћу, обилним радом и озбиљним понашањем заслужио је велико поштовање и непоколебљиво поверење међу својим садруговима, а његов генијални дух и умно преимућство стекоше му апсолутан уплив код садругова, код млађих па и код старијих од себе ђака. О томе многима од нас познати и уважени сада већ покојни сам вршчанин др. Ђока Милосављевић који је био ђачки садруг Милетићев причао је ово:⁴⁰

Пета страна: „Милетић је био од великог уплива на све нас, који смо се с њим учили у Бечу после 1849 године. Ми смо га се бојали, јер је био строг и сваком изрекао у очи и јавно ману, али ипак смо тражили његово друштво, јер смо од њега могли што чути и много научити. Он нас је на рад упућивао, и онима, који не имадоше дара за науку говорио је Милетић пред свима: ‘Иди ти брате кући, што трошиш овде и време и родитељски новац.’ Тако је Милетић учио, световао⁴¹ и одушевљавао своје садругове. Против њега није нико, никад устајао...”

Ђаци у Пожуну оснују ђачко друштво (њих 40.) и 1847. године покрену лист „Славјанка”. Ова 1847. година – узгред буди речено – беше за нас Србе знаменита јер је те године изашао „Горски венац“, српски превод Св. Писма – Бранкове песме – и „Славјанка”. На⁴² „Славјанци” су истина радили сви ђаци, али је Милетић понајвише пунио ступце „Славјанке”. Већину, да не речем баш све песме у „Славјанци”, писао је Милетић. Њему је тада било тек 20 година, а његове песме су све класичне биле.⁴³

Но⁴⁴ Милетић је показао и доцније, да је умео све око себе прикупљати умео је одушевити свакога, који је са њим у додир долазио, те је за кратко време

³⁵ Између „том” и „месту”, стоји, прецртано „високом”.

³⁶ Између „Заставу” и „у”, дописано је и уметнуто: „из Пеште”.

³⁷ Текст у загради се налази са стране, на левој маргини. Знак у облику латиничног „В”, који стоји између „године” и „па”, треба да укаже на његово уметање и моменат његовог изговарања. Међутим, текст на маргини је прецртан више пута тако да је аутор од њега, највероватније, одустао.

³⁸ Прецртано „м”.

³⁹ Ово је крај пасуса који је, од наредног, одељен са три мала ћирилична слова „х” или „икса” у троугаоном распореду. Затим се наставља следећим пасусом који је дат у нашем тексту.

⁴⁰ Овде је крај четврте стране текста, нумерисане као „3”. Текст се наставља на пету страну рукописа.

⁴¹ Највероватније „саветовао”.

⁴² Почетно слово „н” је латинично.

⁴³ Овде је крај пасуса. Од наредног је одељен са три мала ћирилична слова „х” или „икса” у троугаоном распореду.

⁴⁴ Слово „н” је у рукопису латинично.

основао српску народну (Милетићеву) странку, што управо и не беше странка него цео српски народ с' ове стране Дунава и Саве.

Чим је дошао у Нови Сад – 1856 године – одмах отпочне свој јавни рад, који [је]⁴⁵ био тако обилат и свестран, да је историја српскога народа у Војводини испреплетана сва његовим именом. Нема ниједног поља јавног рада у коме није учествовао др. Светозар Милетић било као први или вођ, било међу првима. Свуда је доспевао, о свему бригу водио, тако, да ко буде хтео писати исцрпан живот дра Светозара Милетића писаће историју српскога народа у Војводини. А кад човек разгледа његов рад – за 20 година – мораће у чуду запитати, како је могуће да један човек сав тај посао сврши и да га тако исцрпно сврши.⁴⁶

Шеста страна: Већ сам споменуо да не мислим износити цео рад Милетићев, који је био припрема за велико дело [нашег]⁴⁷ народа нашега које ми и доживесмо ових дана, за дело уједињења и ослобођења нашега народа. Али као председник црквене општине, која ову свечаност и приређује напомињем да само дру Светозару Милетићу имамо захвалити што је наша народно-црквена аутономија у бившој Митрополији Карловачкој уређена тако, да је она била кадра очувати наше народносно тројство: веру, име и језик. Већу половину – да не речем баш све што је важнија од⁴⁸ уредаба наше народне црквене и школске аутономије створио је др. Светозар Милетић. Он их бранио и одбранио од жестоких [напада]⁴⁹ противника из средине нашега народа а и од непријатеља с' поља – са стране. Једну петину саборских извештаја сачињавају [његови]⁵⁰ говори, извештаји и предлози на народно црквеним саборима на којима је он радио. Из рана детињства однегован у православљу умео [је]⁵¹ он у уредбе да⁵² унесе и очува дух православља, дух саборности,⁵³ како га је унео и утврдио још Св. Сава први српски просветитељ и учитељ.⁵⁴

Лако је бити велики у великом народу. Лако је бити велики у погодним приликама, ма [и]⁵⁵ у маленом народу, ако је само слободан [тај народ].⁵⁶ Али Милетић је радио у маленом народу – управо у једном делу тога народа, који [је]⁵⁷ био потчињен и у туђем ропству, а у приликама, које су биле неисказано несносне и црне. Но⁵⁸ Милетић је прво себе уздигао, па онда је подигао народ и за собом повео. У Милетићу беше генијалан дух, велика и солидна спрема, јака истрајност и безусловно родољубље највеће поштење до самога самопрегорења.

---

⁴⁵ Дописано и уметнуто између „који” и „био”.

⁴⁶ Овде је крај пете стране, нумерисане као „4”. Текст се наставља на шестој страни рукописа.

⁴⁷ Прецртано.

⁴⁸ Испод „од” се налази прецртана реч „наших”.

⁴⁹ Изнад „жестоких” и „противника”, дописано је и уметнуто „напада”.

⁵⁰ Реч „његови” је дописана и уметнута између „сачињавају” и „говори”.

⁵¹ Прим. аут. Н. Ц.: реч се не налази у рукопису. Овде је дата ради лакшег читања.

⁵² Испред „да” се налази прецртана реч „свој”.

⁵³ После речи „саборности”, налази се крстић који упућује да би ту требало да се налази текст записан на маргини, са леве стране папира. Тај текст гласи: „дух заједничког рада у црквеној управи свештенства и световњака.”

⁵⁴ Овде је крај пасуса. Од наредног је одељен са три мала ћирилична слова „х” или „икса” у троугаоном распореду.

⁵⁵ „И” је дописано и уметнуто између „ма” и „у”.

⁵⁶ Речи „тај народ” су дописане изнад реда и (линијом) упућене на део текста после „слободан”.

⁵⁷ Прим. аут. Н. Ц.: реч се не налази у рукопису. Овде је дата ради лакшег читања.

⁵⁸ „Н” је латинично.

А што је најглавније Милетић је имао чврст и непоколебљив карактер. И народ је наш поштовао његов велики дух [хвалио његову спремину]⁵⁹ заносио се његовим самопрегорењем али више свега ценио је његов чврст карактер. Да тога не беше не би му поверовао, а кад му је веровао, онда му се сав поверио и пошао за њим до краја и наградио га љубављу као највећим благом својим. А ова награда се никојим благом не може мерити ни купити.⁶⁰

Седма страна: Но⁶¹ Милетић је горку чашу живота до дна испио, ма да беше пуна жучи и горчине испио ју је јуначки без роптања као прави мученик, и као да је хтео на себи да искуси сву горчину народног страдања. И онај кој зна шта је Милетић радио и урадио за свој народ, тај зна и то колико је страдао и шта је све препатио за [част и право]⁶² својег народа. Све што беше подло и подмукло, саможиво и себично све се то сложило и наперило стреле своје против њега. И он је све подносио као прави мученик зато је и заслужио венац неувели.

[Да заслужио је, да му речемо из дубине душе српске „За живота своја на срцу си носио сав српски народ дични сине српски, зато си заслужио да тебе и после смрти кроз све векове у срцу носи српски народ!”

Слава дру Светозару Милетићу

Слава му довека! Амин...].⁶³

За њега се може рећи, да је у срцу носио за живота цео српски народ, зато је и заслужио, да њега српски народ у срцу носи и после смрти за све векове. Слава дру Св. М. Слава му довека. А.⁶⁴

---

⁵⁹ Текст у загради је дописан изнад и уметнут међу остатак текста.

⁶⁰ Овде је крај шесте стране, нумерисане као „5”. Текст се наставља на следећој страни.

⁶¹ „Н” је написано латиницом.

⁶² Дописано и уметнуто између „за” и „својег”.

⁶³ Читав пасус је у рукопису уоквирен угластом заградом. Поред, са десне стране последњег реда, такође у оквиру заграде, испред „Амин”, стоји иницијал или потпис. Може бити да витичаста заграда означава да текст није требало да буде прочитан.

⁶⁴ Ове последње три реченице, стоје испод, као засебан пасус, одељене од остатка. Поред последњег реда стоји слово „А”, највероватније за „амин”. Овде, на седмој страни, нумерисаној са „6”, завршава се цео текст рукописа.

APPENDIX TO THE STUDY OF THE LIFE AND WORK OF SVETOZAR
MILETIĆ: THE MEMORIAL SPEECH IN VRŠAC REGARDING THE
HUNDREDTH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF SVETOZAR MILETIĆ AND
SOME MORE ITEMS

Svetozar Miletic (1826-1901) was one of the most important Serbian politicians from southern Hungary in the second half of the 19th century. Among the enviable number of the most diverse historical sources at the disposal of the Historical Collection in the City Museum in Vršac, there are several items that are directly related to his personality and which represent the picturesque evidence of the reputation he enjoyed among the Serbs in southern Hungary.

In the Historical collection of the City Museum in Vršac, under the inventory number I-4902, there is the memorial speech held on the occasion of the hundredth anniversary of Miletic's birth, 10/23rd February 1926. The entire text of the speech is preserved in the manuscript form. It consists of seven pages of the text and it is in a good state. On the back of the last page of the manuscript, there is a note: „Memorial Speech regarding the centenary of the birth of Dr Svetozar Miletic 10/23. - II - 1926 in Vrsac „. Just underneath the text, on the right, there is an illegible signature. Along with the entire handwriting, we also attach three images. The first one, under the inventory number I-4900, is the original of Miletic's death certificate. There is the following text on it: „Serbian citizens in Vršac announce sad news to the Serbian people that on January 22nd , 1901, at 9 am, in the morning, the great doctor Svetozar Miletic passed away. His martyred body will be mourned today at 2 o'clock in the afternoon in the church and will be seen off to the train station. Let his ashes rest in peace and let him remain in eternal memory of the people!“

Then, under the inventory number I-1068, there is a photo of Miletic's funeral in Vršac.

It shows the crowd giving the final honor while the funeral carriage passes by. The scene is set at the site of today's city center. The great stone cross, which today stands on the city's central promenade, dominates the scene. The last photograph, under the inventory number I-4901, comes from, for now unknown newspapers, and on it we can see Svetozar Miletic with his two grandchildren. The title of the photograph only says: „Dr Svetozar Miletic with his grandchildren“.

У. И. О. и С. Св. Д. А.

Зрквица одбор наше - бршарке српске гурљиве осамине
тврдошће светас параскоос зарушка Василка и
мелитон рогабуду дру Светогаду Милетићу
данае на дао ~~Св. Д. О. И. С. Св. Д. А.~~ вејола рофеа,
и маутии на уму даво и ошине пошатиу ирелу
да „народ, који не уме да пошатије своје ваин-
ке буде - сељбине рогабуде иује досађаи ан-
да их има“.

Милетић, што је народ, који се неће ни једротијуна-
ка своји? Шта је народ, који се просељоос ни једроти
квизи рогабуде? Шта је народ, који се ~~просељоос~~ ^{просељоос}
ан кади ан језер светиуи ерод ~~ан~~? ~~Шта је народ~~
Шта је народ је година сељбине светиуе, у тоа
народу је утрпуца гасења на великиа светиуи,
идеалима, у гасење судав ирелиа духоваи
штвотиу, а шта је народ анкаа гила ве фити веде,
је. суди и народ и маји? двоја или штивоа, и маји
штвоти и духови штивоа. Духови је штивоа шти-
леломе ан, што је „лирије гвезу“. Штелиу је штивоа
вратиак, променили и променили. Да се емпу ~~ан~~
иује. Духови је штивоа ас ервине светиуи и ве-
стиуи, а просељоос се и е’оу ервину гвезу: Да по
ебе, што је штивоа и да се у једротиу народу ве-
стиуи, како се ервину штивоа суди свој духови шти-
воа, како је штивоа свој штивоа штивоа, ако
је штивоа да се ервину идеје светиуа духови шти-
воа. - Штивоа се да се штивоа расу моришан рогабуде
ебе, ако се судавије ервине духови штивоа.
Штивоа и рад дру Светогаду Милетића ~~ан~~ ^{ан} ~~ан~~
и гвезу штивоа Милетићу, који се су гвезу, да
је „Милетић, на народ свој штивоа, да је на идеалии ервине
рогабуде свој ервине, ирвине и ервине, да је ан штивоа
штивоа: Ан се ервине ервине, који се ан штивоа
штивоа, штивоа дру Светогаду Милетића. Штивоа и

Штивоа ервине
штивоа у који
штивоа ервине
штивоа рогабуде
штивоа.

6.

Нобелист је порти глуми свубова до пра што, ма
 да јене игра сузи и пореме мисли је јунаки
 Све ротилава као справу мучити, * а као да је исто
 на седи да иквези сву порцину дохотрој сањадава.
 М огај кој' ма мтва је мислитит радно и у радно на
 свој карог, ^{радити и правити} агај ма и по какоје снагадо и мтва је
 све спреман и ^{на} чаквој карога. Све мтва јене мтвадо и
 пог мучно, како мтва и седити све се по свомо
 и намерио спреме своје спротику вена. М огај све пог.
 поци као справу мучити тако је и наизито вера
 неубели.-

[За наизитоје, да му рекао не гудне думе спроти
 да свубова свуба на ерзу и како лав спроти карог думи,
 ене спроти, на као и наизито да воде и по све
 спроти кроз све келкове у ерзу поци спроти карог.]

Слава дру. свубогају мислитити
 Слава му добела! A. A. M. K.

За која се може правити, да је у ерзу како на
 свубова до спроти карог, како је и како
 што, да која спроти карог у ерзу поци
 и како спроти на све келкове,

Слава дру. св. н.
 Слава му добела А.